

Zaštita spomenika kulture i Savez društava konzervatora Jugoslavije

PROTECTION DES MONUMENTS CULTURELS ET L'UNION DES ASSOCIATIONS DES
CONSERVATEURS DE YOUgoslavIE

Branislav Živković

Povodom »Trideset godina zaštite spomenika kulture u socijalističkoj Jugoslaviji« potrebno je osvrnuti se na rad Društva konzervatora Jugoslavije — sada Saveza društava konzervatora Jugoslavije — i podvući uspehe i iskustva iz dosadašnjeg rada.

Konzervatorski radnici zavoda za zaštitu spomenika kulture, u svojim matičnim ustanovama, u ateljeima muzeja, arhivima i bibliotekama, svesni potreba društvenog razvitka i svojih zadataka, preko svog Društva, podružnica i sekcija, težili su organizovanijoj saradnji i razvoju službe zaštite, savremenijem čuvanju i obnovi spomenika kulture, svestranijem uvođenju najnovijih principa i metoda u konzervatorskoj praksi, što boljem usavršavanju stručnog kadra i primeni savremenog zakonodavstva u rešavanju svojih staleških pitanja.

Kao stručno udruženje — Društvo konzervatora Jugoslavije osnovano je 1957. godine, a od 1973. godine kao Savez društava konzervatora Jugoslavije, razvijalo je svoju aktivnost na iznalaženju jedinstvenih stavova konzervatorske prakse, iniciralo je međusobnu razmenu iskustava i uključivanjem u stručne međunarodne organizacije i akcije, radilo na punoj afirmaciji službe zaštite spomenika kulture, ne samo u zemlji nego i van nje, u čemu je u potpunosti postignut uspeh.

Prvi predsednik Društva bio je dr Cvito Fisko-
vić, akademik i direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture Dalmacije, a potom su do danas Upravom Društva rukovodili: šefik Bešlagić, Vlado Mađarić, arh. Ivan Zdravković, Jovan Sekulić i Milorad Medić. Prvi predsednik Saveza je dr Zdravko Kajmaković. Kroz Upravu su za proteklih bezmalo dvadeset godina prošli mnogi danas poznati i priznati konzervatori i drugi stručnjaci iz svih naših republika i pokrajina. U saradnji sa brojnim članstvom težilo se ne samo na boljem organizovanju, nego i na stručnom i naučnom čuvanju i spasavanju bogatih spomeničkih fondova u našoj zemlji. Konzervatorska struka i nauka stekla je svoje ime i pravo postojanja.

Rad Društva odnosno Saveza bio je obiman i u celini uspešan. Naš Savez broji preko 1.300 članova i veliki broj konzervatora uključen je i aktivno saraduje sa organima vlasti i drugim nosiocima javnih ovlašćenja i odgovornim rukovodioci-

ma u ovoj oblasti. Savez saraduje sa organima društvenog samoupravljanja i drugim srodnim udruženjima u zemlji i inostranstvu (sa društvima muzejskih radnika, bibliotekara, arhivista, arhitekata, urbanista i drugim).

Na svojih šest Kongresa i Savetovanja u toku proteklih dvadeset godina (Vrnjačka Banja 1957, Mostar 1959, Ohrid 1961, Budva 1963, Pula 1965, Priština 1967 i Sarajevo 1973) i na više drugih stručnih sastanaka održanim u svim republikama i pokrajinama, članovi Društva odnosno Saveza društava konzervatora Jugoslavije upoznavali su se sa spomenicima kulture i problemima zaštite, i izmenjivali mišljenja i iskustva. Svojim učesćem i na drugim savetovanjima koje su organizovale ustanove — u prvom redu Jugoslovenski institut za zaštitu spomenika kulture — unapređivana je zaštita spomenika kulture i druge kulturne baštine.

Organizovana su i druga savetovanja sa posebnim temoma: o problemima zaštite spomenika u oblasti arheologije; o problemima zaštite etnoloških spomenika; o dokumentaciji, evidenciji i registraciji spomenika kulture; o zaštiti spomenika srednjovekovnog slikarstva i arhitekture; o zaštiti spomenika narodnooslobodilačkog rata, i dr.

Aktivnost Saveza posebno se ogleda u radu na pripremama za donošenje novih zakona i drugih propisa i opštih akata koja regulišu celokupnu delatnost službe zaštite spomenika kulture u našoj zemlji. U vezi sa time održan je Vanredni kongres Društva konzervatora Jugoslavije u Beogradu 1964. godine, na kome je razmatran predlog novog Saveznog zakona o zaštiti spomenika kulture.

Savez je postao faktor u okviru celog sistema organizacije službe zaštite spomenika kulture u našoj zemlji. Brojne društvene i stručne organizacije, a naročito ustanove i organi uprave, tražili su od konzervatora pomoć i saradnju, te je velik broj konzervatora delegiran za razne stručne frume u zemlji i inostranstvu (u organima Stalne konferencije gradova Jugoslavije, gde se raspravljalo i o problemima zaštite spomenika kulture u urbanim i ruralnim celinama, i problemima njihovog održavanja i uklapanja u savremeni život; u IKOMOS-u (ICOMOS) Međunarodnom savetu za spomenike i spomeničke celine.

U ovom periodu veliku ulogu je odigralo naše glasilo »BILTEN«. Dvadeset i četiri broja »Biltena« čine knjigu sa preko hiljadu stranica. Po sadržaju i obliku »Bilten« je zadovoljio potrebe članstva, obaveštavajući ih o najaktuelnijoj problematici u Društvu i staleškim problemima radnika u službi zaštite spomenika kulture.

»Bilten« bi trebalo da se aktivira i da izlazi redovnije. Kao glasilo konzervatora treba naročito da ga obogaćuju svojim radovima obnovljene sekcije arhitekata i tehničara, slikara i vajara, istoričara umetnosti, istoričara i etnologa, i komisija za prva pitanja.¹

U navedenim aktivnostima bilo je i propusta, ali baš zato se treba setiti proteklih godina, jer se upornijim radom članova naše stručne organizacije mogu postići zapaženi rezultati. Dosadašnjim radom utvrđen je put kojim naš Savez konzervatora treba da ide. Na to posebno ukazuje naša Akademija i Simpozijum povodom trideset godina rada i postojanja.

Da bi se postigli dalji uspesi treba svi članovi uporno i sa zalaganjem da nastave ostvarivanje zadataka Saveza društava konzervatora Jugoslavije utvrđeni Statutom i Godišnjim planovima rada.

Međutim, da bi Savez mogao da bude još snažniji faktor u rešavanju problematike društvenog i materijalnog položaja konzervatora u zaštiti spomenika kulture, potrebno je jasnije formulisati u prvom redu položaj i ulogu Saveza u našem samoupravnom socijalističkom društvu, i osigurati finansijska sredstva za njegov rad.

Za dalji rad Saveza i konzervatora uopšte treba stvarati atmosferu poštovanja spomenika kulture, njihovog čuvanja u svakoj društvenoj sredini, ne samo kao svedočanstva istorije nego i kao aktivnih činilaca sadanjeg života svih radnih ljudi naših naroda i narodnosti.

Udruživanje konzervatora predpostavlja značajnu ulogu konzervatora — da animiraju i uključuju u rad i druge društvene organizacije (Savez boraca, Socijalistički savez, Stalna konferencija gradova Jugoslavije, turističke i druge organizacije).

— Konzervatori treba da učestvuju na stvaranju što šire društvene osnove zaštite spomenika kulture. Samoupravnim sporazumima o zajedničkim poslovima izvršavati programe razvoja službe zaštite spomenika kulture (po dugoročnim planovima).

— Raditi na još organizovanijoj međurepubličkoj saradnji između zavoda i drugih sličnih stručnih organizacija.

— Konzervatori treba da učestvuju u razvoju i radu Samoupravnih interesnih zajednica kulture, i u stvaranju republičkih zajednica za zaštitu spomenika kulture.

— Podsticati rad na formiranju najpovoljnijeg statusa jednog stručnog *koordinacionog* tela na nivou federacije, radi boljeg programiranja rada službe zaštite u celini, i zauzimanja osnovnih jedinstvenih stavova i metoda u zaštiti spomenika kulture.

— Preduzeti sve mere za dalje izlaženje »Biltena«, prvog i jedinog stručnog glasila jugoslovenskog karaktera i sadržaja, i »Zbornika«. Savez i dalje treba da ima u svom planu razne vidove propagande putem publikacija, štampe, radija, televizije, predavanja i javnih istupanja.

— Veoma je značajno stvarati takav odnos čitave društvene sredine prema spomenicima kulture, koji će pozitivno uticati i na razvijanje patriotizma, na razvijanje ljubavi i poštovanja prema kulturnom nasleđu svih naroda i narodnosti Jugoslavije.

— Savez treba najmarljivije da nagrađuje i odaje priznanja ustanovama i pojedincima koji su u određenom periodu postigli značajne i zapažene rezultate na zaštiti kulturno-istorijskog nasleđa, na društvenom afirmisanju službe zaštite spomenika kulture u zemlji i na međunarodnom planu.

Naša je obaveza da preko svog Saveza opravdamo njegovo mesto, u skladu sa interesom razvoja službe zaštite spomenika kulture, u okviru opšteg progressa našeg samoupravnog socijalističkog društva, koje je u zavisnosti i od razvoja zaštite spomenika kulture na samoupravnoj osnovi.

¹ Dr Slobodan Nenadović: Rad Društva konzervatora Jugoslavije od osnivanja do danas, Bilten 1, 1960.

— Smail Tihčić: IV Savetovanje i II Kongres konzervatora Jugoslavije, Bilten 1, 1960.

— Rajko Sikimić: IV Savetovanje konzervatora Jugoslavije i II Kongres Društva konzervatorskih radnika Jugoslavije, Zbornik XI.

— Kosta Balabanov: V Savetovanje o zaštiti spomenika kulture, III Kongres Društva konzervatora Jugoslavije i VII Savetovanje u Ohridu, Bilten 3, 1961.

— Nadežda Katanić: V Savetovanje o zaštiti spomenika kulture i II Kongres Društva konzervatora Jugoslavije, Zbornik XIII.

— Branislav Živković: VI Savetovanje konzervatora Jugoslavije i IV Kongres Društva konzervatora Jugoslavije, Bilten 12—13, 1964.

— Jovan Sekulić: Vanredni kongres Društva konzervatora jugoslavije, Bilten 14, 1964.

— Ivan Zdravković: Prvi međunarodni kongres arhitekata i tehničara konzervatora 1957 g. u Parizu, Zbornik VIII.

— Ivan Zdravković: Drugi međunarodni kongres arhitekata i tehničara konzervatora u Veneciji, Bilten 14, 1964.

— Ivan Zdravković: Generalna skupština IKOMOS-a, Bilten 17, 1965.

— Jovan Sekulić i Željko Skalamera: V Sednica Društva konzervatora Jugoslavije, Bilten 19—20, 1965.

— Nadežda Katanić: Savetovanje i Kongres konzervatora Jugoslavije, Zbornik XXII—XXIII.

— VI Kongres Društva konzervatora Jugoslavije i Osnivačka skupština Saveza društava konzervatora Jugoslavije, Bilten 24, 1974.